

Kristina Háfoss, landsstýriskvinna

Setanarrøða – Færø Regatta 2008

Ishøj, 14. juni 2008

Tað snýr seg um at velja við hjartanum

”Life is like a box of chocolate – you never know what you’re gonna get”.

Soleiðis tekur Tom Hanks til, ið frálíka filminum Forrest Gump. Talan er um sera vælvald orð, ið vit øll kenna okkum aftur í. Ikki minst føroyingar, ið búgva í útlondum.

Tí hvør av okkum hevur ikki til tíðir hugsað um, hvussu tilvidarligt lívið kann vera.

Ella er tað nú tað ?

Í mangar mátar er tað ikki tilvild, men meira eitt val. Tí so ella so, so verður okkara lívsleið skapað av teimum valum, ið vit taka hvønn einasta dag. Hóast tað kann vera trupult at síggja ein samanhang í teimum valum vit taka, tá hugt verður frameftir – so sæst nærum altíð ein greiður samanhangur tá hugt verður aftureftir. Hetta - um vit støðugt taka okkara val útfrá okkara hjarta – útfrá tí, ið vit brenna fyri.

Vit føroyingar eru í tí hepnu støðu, at vit liva í einum parti av heiminum, har vit hava ríkar møguleikar at velja. Velja útbúgving, velja starv, velja maka, velja land, velja lívsleið.

Hetta er ein stór gáva – og ein stór ábyrgd.

Nýtt rák

Fyri stóran part av føroyska ungdóminum, er partur av lívsleiðini uttanfyri føroysku landoddarnar. Hetta fyri m.a. fyri at nema sær vitan og royndir í útlondum. Hetta eru vitan og royndir, ið kunnu koma teimum og føroyska samfelagnum til góðar.

Seinastu árinum hevur tó tikið seg upp eitt nýtt rák í Føroyum. Eitt rák, ið inniber minst trý ting.

- 1) Alsamt fleiri ung velja at taka hægri útbúgving – og tað er at fegnast um.
- 2) Alsamt fleiri ung velja at fara í útlond at nema sær útbúgving – hetta kann vera gott bæði fyri tey og samfelagið.
- 3) Alsamt fleiri av teimum ungu, ið fara í útlond at lesa, venda ikki aftur til Føroya eftir loknan lestur – hetta er alt annað enn gagnligt fyri føroyska samfelagið.

Nýggj kanning - ov fá ung vanda aftur eftir loknan lestur

Hetta triðja punktið verður staðfest í heilt nýggjari kanning, ið varð almannakunngjørd í vikuni.

Kanningin vísir at bert 44% av teimum føroyingum, ið tóku hægri útbúgving – herundir eisini lærarar, námsfrøðingar v.m. – í útlondum, og vóru liðug við útbúgving sína í 2004, 2005 og 2006 vóru flutt aftur til Føroya í 2007. 58% væntaðu, at tey fóru at verða flutt aftur til Føroya í 2012.

Tá tað eru heili 60% av teimum, ið taka útbúgvingar eftir miðnámsútbúgving í Føroyum, fara í útlond at taka hesar útbúgvingar – og um helvtin av hesum ikki koma aftur til Føroya – tá er talan um ein rættiliga stóran bólk av útbúgvnum føroyingum, ið ikki flyta aftur til Føroya. Kanningin staðfestir enntá, at tað serliga eru tey, ið hava longri útbúgvingar 5 ár ella longur, ið ikki vanda aftur.

Føroyska samfelagið má taka røttu valini

Teir føroyingar, ið fara í útlond at nema sær vitan og førleikar, læra eitt nýtt samfelag at kenna. Hetta í einum tíðarskeiði í lívinum, har flestu ungu finna sær ein maka, fáa børn og seta føtur undir egið borð. Talan er tí um eina týðandi tíð í lívinum – ikki minst hevur hendan tíðin stóran týðning fyri, hvar tú velur at búgva seinni í lívinum.

Tað at útbúgvinn fólk ikki vanda aftur til heimstaðið, er eitt vanligt ”útjaðara-tekin”. Tann gongdin, ið vit hava sæð eitt nú í Suðuroynni, har tað hevur víst seg at verða trupult at fáa ung at vanda aftur eftir at hesi hava nomið sær útbúgving aðrastaðni, er ein gongd sum vit nú síggja fyri allar Føroyar. Tó í minni mun.

Men, hetta er eitt rák, ið vit kunnu vanda. Um vit taka røttu valini sum samfelag.

Møguleikar fyri at vanda rákinum eru nógvir

Og her er nógv vit kunnu gera. Tí Føroyar eru eitt land við hópin av móguleikum. Men samstundis er talan um eitt land, ið liggur millum heimsins ríkastu lond, og er tí í harðari kapping við hesi um tey ungu.

Men eins og tit í dag fara at kappast um at vinna kappróðurin her í Færø Regatta, so er bara eitt hjá tí føroyska samfelagnum at gera, og tað er at vinna kappingina um føroyska ungdómin. Føroyar skulu sjálvandi gerast eitt land, ið ung og útbúgvinn velja framum onnur lond. Orsøkirnar kunnu vera nógvar.

Vit skulu bjóða góðar útbúgvingar, frá fólkaskúla til hægri lestnað og gransking. Hetta við støðugt at menna útbúgvingarskipanina sum heild og m.a. við at bjóða út alsamt fleiri útbúgvingar á BA og Master stóði. Eisini er alneyðugt sum skjótast at gera samstarvsavtalur við Fróðskaparsetur í øðrum londum um, at bjóða fjarlestur í teimum útbúgvingum, ið Fróðskaparsetrið ikki sjálvt kann bjóða út.

Vit skulu bjóða eitt livandi og skapandi mentanarlív, ið er við til at seta lit á tilveruna, skapa trivna og í stóran mun vera við til at skapa tað menning, ið samfelagið hevur tørv á.

Vit skulu bjóða eitt samfelag, har tað er áhugavert og lætt at seta á stovn fyrítøkur. Eitt samfelag við nógvum størri og minni fyrítøkum, ið kunnu bjóða føroyingum spennandi og avbjóðandi störv, har tey kunnu vera við til at skapa enn størri vøkstur og menning.

Og vit skulu bjóða eitt samfelag við góðum tænastráðum ták umræður heilsu og sosiala trygd. Eitt nú er neyðugt at betra um barsilsskipan, dagstovnaøkið, sernámsøkið og umstøðurnar hjá einligum upphaldarum.

Nakað er gjørt, meira er ávegis

Og vit eru á veg at gera nakað við alt hetta. Eitt nú verða nú fleiri útbúgvingar settar í verk á Fróðskaparsetrinum, fleiri sleppa inn á hægri útbúgvingarnar, Barsilsskipanin er munandi betrað, einstakir upphaldarar fáa nú størri fíggarligan stuðul, ES-arbeidsmegi sleppur nú til Føroya og er vinnulógávan nútímansgjørð innan fleiri økir.

So nógv er longu gjørt bara í ár, og meira er ávegis.

Føroyski báturin partur av føroyska tjóðararvinum

Eins og føroyska málið er ein hornasteinur í føroysku mentanini, so hevur tann føroyski báturin eisini ein havt ein týðandi leiklut.

Føroyski báturin hevur í øldir verið tað amboð, ið føroyingar hava verið eina mest heftir at.

Í dag hevur føroyski báturin ikki eins týðandi pláss í dagligdegnum hjá føroyingum, tí hesin er í alsamt størri mun vorðin avloystur av øðrum, nýggjari sniðum og útgávum av bátum – eitt nú av glasfipur bátum. Føroysku kappróðrarfólkini nýta tó altíð føroyskar træ bátar, ið tó eru sniðgivnir og bygdur til kappróðring, og ikki sum uppruna føroyski báturin.

Stig verða nú tikið til at varðveita føroyska bátin

Fyri at varðveita uppruna føroyska bátin, sum í øldir er mentur í mun til føroysk viðurskifti, hevur nýggja landsstýrið og Mentamálaráðið, sett sær sum mál, at gera nakað serstakt fyri at varðveita føroyska bátin sum part av føroysku mentanini og samfelagnum – eisini í framtíðini.

Mentamálaráðið er tí í ferð við, at seta gongd á arbeiði, ið skal koma við ítøkiligum uppskotum til átøk, ið skulu gera tað áhugavert fyri føroyingar at keypa og nýta føroyska bátin.

Í dag eru bert heilt fáir føroyskir bátasmiðir eftir í Føroyum, og útlitini til at ungir føroyingar fara í læru fyri at gerast bátasmiðir eru smá. Høvuðsorsøkin er uttan iva manglandi eftirspurningurin, ið aftur skyldast manglandi kappingarførið hjá føroyska bátinum, í mun til nýggjari bátar. Um vit ynskja at uppruna føroyska bátasniðið skal halda áfram at verða partur av føroyska samfelagnum, eru vit noydd at gera serstøk átøk, og hesum verður nú arbeitt við.

Báturin ímyndar felagsskap

Føroyski báturin hevur, umframt at hava stóran týðning fyri tað føroyska fólkið í øldir, eisini verið ímyndin av einum felagsskapi, ið hevur verið sjálvt grundarlagið undir menningini av føroyska samfelagnum.

Tað er eisini felagsskapurin, ið er høvuðsorsøkin til hetta frálíka tiltak – hesa regatta – ið vit øll eru savnað um í dag. Ongin ivi um, at fyriskipararnir av hesi árligu regatta, eru við til at geva íkast til varðveitslu og menning av føroyska mentanararvinum – stóra tøkk fyri tað.

Lívið er ein samandrátur av valum

Eins og Tom Hanks samanber lívið við eina eskju við sjokoláta-konfektum – so kann lívið eisini samanberast við føroyska veðurlagið.

Vit royna støðugt at gera forsøgnir um, hvat framtíðin hevur at bjóða, hetta fyri millum annað at taka røttu valini í dag. Veruleikin er tó, at forsøgnirnar halda ikki altíð – als ikki.

Í lívinum ber ikki til at gera forsøgnir. Vit mugu læra av fortíðini – og liva til fullnar í nútíðini, tó við framtíðini í huga.

Lívið er ein samandrátur av valum. Lívið snýr seg um at velja, og tað er ongantíð ov seint at velja. Tí hóast vit øll hava eina fortíð, við hópum av avgerðum og valum – so eru tað fyrst og fremst tey val tú tekur í dag, ið koma at ávirka morgindagin. Og hóast tað kann vera krevjandi at ganga nýggjar leiðir, so snýr tað seg í veruleikanum um, at hava dirvi til at fylgja sínum hjarta og velja tað, ið tú brennur fyri.

Tá velur tú altíð rætt - fyri teg og fyri tað samfelag tú livir í.

Við hesum orðum fari eg at lýsa Færø Regatta 2008 at verða setta.